

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 10 november 2022 *

”Begäran om förhandsavgörande – Konkurrens – Ersättning för skada som orsakats av ett beteende som är förbjudet enligt artikel 101.1 FEUF – Hemlig samverkan om prissättning och höjningar av bruttopriset inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) för lastbilar – Direktiv 2014/104/EU – Regler som styr skadeståndstalan enligt nationell rätt för överträdelser av medlemsstaternas och Europeiska unionens konkurrensrättsliga bestämmelser – Artikel 22.2 – Tillämplighet i tiden (ratione temporis) – Artikel 5.1 första stycket – Begreppet relevanta bevis som svaranden eller en tredje part förfogar över – Artikel 5.2 – Utlämnande av närmare angiven bevisning eller relevanta beviskategorier på grundval av rimligen tillgängliga uppgifter – Artikel 5.3 – Bedömning av om begäran om utlämnande är proportionerlig – Avvägning mellan parter och tredje parter rättmätiga intressen – Omfattningen av de skyldigheter som följer av dessa bestämmelser”

I mål C-163/21,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Juzgado de lo Mercantil no 7 de Barcelona (Barcelonas handelsdomstol nr 7, Spanien), genom beslut av den 21 februari 2020, som inkom till domstolen den 11 mars 2021, i målet

AD m.fl.

mot

PACCAR Inc,

DAF TRUCKS NV,

DAF Trucks Deutschland GmbH,

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen),

sammansatt av avdelningsordföranden A. Prechal samt domarna L. Arastey Sahún, F. Biltgen, N. Wahl (referent) och J. Passer,

generaladvokat: M. Szpunar,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

* Rättegångsspråk: spanska.

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- AD m.fl., genom J.A. Roger Gámir, abogado, och F. Bertrán Santamaría, procurador,
- PACCAR Inc, DAF TRUCKS NV och DAF Trucks Deutschland GmbH, genom C. Gual Grau, abogado, M. de Monchy och J.K. de Pree, advocaten, D. Sarmiento Ramírez-Escudero och P. Vidal Martínez, abogados,
- Spaniens regering, genom L. Aguilera Ruiz och J. Rodríguez de la Rúa Puig, båda i egenskap av ombud,
- Nederländernas regering, genom M.K. Bulterman och J. Langer, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom S. Baches Opi, A. Carrillo Parra och F. Jimeno Fernández, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 7 april 2022 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 5.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/104/EU av den 26 november 2014 om vissa regler som styr skadeståndstalan enligt nationell rätt för överträdelse av medlemsstaternas och Europeiska unionens konkurrensrättsliga bestämmelser (EUT L 349, 2014, s. 1).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan AD och ytterligare 44 kärke i det nationella målet, å ena sidan, och PACCAR Inc, DAF Trucks NV och DAF Trucks Deutschland GmbH, å andra sidan, angående ersättning för skada vilken påstås vara en följd av att dessa bolag deltagit i en överträdelse av artikel 101 FEUF, vilken fastställts av Europeiska kommissionen som vidtagit sanktionsåtgärder mot överträdelsen.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Skäl 6 i direktiv 2014/104 har följande lydelse:

”För att säkerställa en effektiv privat tillämpning enligt civilrätten och en effektiv offentlig tillämpning av konkurrensmyndigheterna behövs båda verktygen för att säkra maximal effekt av konkurrensreglerna. Det är nödvändigt att reglera koordineringen av de två tillämpningsformerna på ett enhetligt sätt, till exempel med avseende på arrangemangen för tillgång till handlingar som innehas av konkurrensmyndigheter. ...”

4 Skäl 14 i detta direktiv har följande lydelse:

”Skadeståndstalan för överträdelse av [Europeiska] unionens konkurrensrätt eller nationell konkurrensrätt kräver vanligtvis en komplicerad faktaanalys och ekonomisk analys. Det är ofta enbart motparten eller tredje part som har de bevis som krävs för att styrka en skadeståndstalan, medan käranden ofta inte har tillräcklig kännedom om eller tillgång till dem. Under dessa omständigheter kan det vara ett oskäligt hinder för ett effektivt utövande av den rätt till ersättning som garanteras i EUF-fördraget om strikta rättsliga krav ställs på att kärandena redan när talan väcks ska lämna detaljerade upplysningar om alla sakförhållanden och lägga fram exakt angiven styrkande bevisning.”

5 I skäl 15 i nämnda direktiv anges följande:

”Bevis är ett viktigt inslag när det gäller att väcka skadeståndstalan för överträdelse av unionens eller nationell konkurrensrätt. Eftersom tvister avseende konkurrensregler kännetecknas av informationsasymmetri bör dock kärande säkerställas rätt att få tillgång till sådana bevis som är relevanta för deras anspråk, utan att de behöver precisera vilka delar av bevismaterialet det rör sig om. För att parterna ska ha en jämlik ställning i rätten bör dessa medel också vara tillgängliga för svaranden i skadeståndsmål så att dessa kan begära att dessa kärande lämnar ut bevisning. Nationella domstolar bör också kunna utfärda ett föreläggande till tredje parter, däribland offentliga myndigheter, att lämna ut bevis. Om en nationell domstol önskar begära att kommissionen lämnar ut bevis gäller principen i artikel 4.3 [FEU] om lojalt samarbete mellan unionen och medlemsstaterna och artikel 15.1 i förordning (EG) nr 1/2003 när det gäller begäran om upplysningar. ...”

6 Skäl 16 i samma direktiv har följande lydelse:

”Nationella domstolar bör, under sin egen noggranna prövning, särskilt vad gäller frågan om utlämnandet av bevis är nödvändigt och står i proportion till ändamålet, kunna utfärda ett föreläggande om att specificerad bevisning eller specificerade beviskategorier lämnas ut på begäran av en part. Det följer av proportionalitetskravet att utlämnande av bevis endast kan åläggas när en kärande på ett trovärdigt sätt, på grundval av de sakförhållanden som denne skäligen kan förväntas ha tillgång till, har visat att denne lidit skada som orsakats av svaranden. När syftet med en begäran om utlämnande är att skaffa fram en beviskategori, bör den kategorin identifieras med hänvisning till gemensamma drag i dess grundläggande beståndsdelar, exempelvis de begärda handlingarnas art, syfte eller innehåll, den tidsperiod under vilken de har upprättats eller andra kriterier, förutsatt att det bevis som omfattas av kategorin är relevant i den mening som avses i detta direktiv. Sådana kategorier bör definieras så snävt och exakt som möjligt på grundval av rimligen tillgängliga uppgifter.”

7 I skäl 28 i direktiv 2014/104 anges följande:

”Nationella domstolar bör när som helst i samband med en skadeståndstalan kunna förelägga utlämnande av bevis som finns oberoende av en konkurrensmyndighets förfaranden (redan befintlig information).”

8 Skäl 39 i detta direktiv har följande lydelse:

”... Det bör föreskrivas att överträdaren, om denne åberopar argumentet om övervältring, måste bevisa förekomsten och omfattningen av övervältring av kostnaderna för överprissättning. Denna bevisbörda bör inte påverka möjligheten för överträdaren att använda annan bevisning än den som denne förfogar över, till exempel bevis som redan erhållits under förfarandet eller bevisning som innehas av andra parter eller tredje parter.”

9 I artikel 2 i nämnda direktiv, som har rubriken ”Definitioner”, föreskrivs följande:

”I detta direktiv gäller följande definitioner:

...

13) bevis: alla former av bevismaterial som får läggas fram för den nationella domstol där talan väckts, särskilt handlingar och alla andra föremål som innehåller information, oberoende av lagringsmedium.

...

17) redan befintlig information: bevis som finns oberoende av en konkurrensmyndighets förfaranden, oberoende av om denna information finns i en konkurrensmyndighets ärendeakt eller inte.

...”

10 I artikel 5 i samma direktiv, med rubriken ”Utlämnande av bevis”, föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska se till att nationella domstolar i förfaranden som rör skadeståndstalan i unionen, på begäran av en kârände som har lagt fram en utförlig motivering med rimligen tillgängliga fakta och bevis som är tillräckliga för att styrka rimligheten i hans eller hennes skadeståndsanspråk, kan förelägga svaranden eller en tredje part att lämna ut relevanta bevis som de förfogar över, på de villkor som anges i detta kapitel. Medlemsstaterna ska se till att nationella domstolar, på svarandens begäran, kan förelägga kâränden eller en tredje part att lämna ut relevanta bevis.

Denna punkt påverkar inte nationella domstolars rättigheter och skyldigheter enligt [rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur (EGT L 174, 2001, s. 1)].

2. Medlemsstaterna ska se till att nationella domstolar kan utfärda ett föreläggande om utlämnande av närmare angiven bevisning, eller relevanta beviskategorier, som ska avgränsas så exakt och så snävt som möjligt på grundval av rimligen tillgängliga uppgifter i den utförliga motiveringen.

3. Medlemsstaterna ska se till att nationella domstolar begränsar utlämnandet av bevis till vad som är proportionellt. Vid bedömningen av om ett utlämnande som begärs av en part är proportionellt ska nationella domstolar ta hänsyn till alla parter och berörda tredje parter rättmätiga intressen. De ska särskilt ta under övervägande

- a) i vilken utsträckning talan eller försvar stöds av tillgängliga fakta och bevis som motiverar begäran att lämna ut bevis,
- b) omfattningen av och kostnaderna för utlämnandet av bevis, särskilt för eventuella berörda tredje parter, inbegripet för att förebygga icke-specificerade sökningar efter information som sannolikt inte är relevant för parterna i förfarandet,
- c) huruvida de bevis som begärs utlämnade innehåller konfidentiella uppgifter, särskilt rörande tredje parter, samt de arrangemang som finns för att skydda sådana konfidentiella uppgifter.

...”

- 11 Artikel 21 i direktiv 2014/104 har rubriken ”Införlivande”, och där föreskrivs följande i punkt 1:

”Medlemsstaterna ska sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast den 27 december 2016. De ska genast överlämna texten till dessa bestämmelser till kommissionen.

...”

- 12 I artikel 22 i samma direktiv, som har rubriken ”Tillämplighet i tiden”, föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska säkerställa att de nationella bestämmelser som antas i enlighet med artikel 21 i syfte att följa de materiella bestämmelserna i detta direktiv inte ska tillämpas retroaktivt.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att de nationella bestämmelser som antas i enlighet med artikel 21, utöver de bestämmelser som avses i punkt 1, inte ska tillämpas på skadeståndstalan som väckts vid en nationell domstol före den 26 december 2014.”

Spansk rätt

- 13 Direktiv 2014/104 har införlivats med den spanska rättsordningen genom Real Decreto-ley 9/2017, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores (kungligt lagstiftningsdekret 9/2017 om införlivande av EU-direktiv på områdena finans, handel och hälsa samt arbetstagares rörlighet) av den 26 maj 2017 (BOE nr 126, av den 27 maj 2017, s. 42820).
- 14 Genom kungligt lagdekret 9/2017 lades en artikel 283a a till i Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (lag nr 1/2000 om civilprocessen) av den 7 januari 2000 (BOE nr 7 av den 8 januari 2000, s. 575) (nedan kallad civilprocesslagen), angående utlämnande av bevis i domstolsförfaranden vid skadeståndstalan avseende ersättning för skada som lidits till följd av överträdelser av konkurrensrätten. Innehållet i punkt 1 första stycket i denna bestämmelse är identiskt med innehållet i artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104.
- 15 I artikel 328 i civilprocesslagen föreskrivs dessutom att vardera parten får begära att andra parter lämnar ut handlingar, genom att till begäran bifoga en enkel kopia av dessa, eller, för det fall denna kopia inte är befintlig eller inte står till deras förfogande, genom att så exakt som möjligt ange innehållet i dessa handlingar.

- 16 Slutligen anges i artikel 330 i denna lag att det, på begäran av en av parterna, är möjligt att kräva att tredje parter ska lämna ut handlingar som de innehar om den domstol vid vilken talan väckts finner att sådana handlingar är av väsentlig betydelse för lösningen av tvisten.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 17 Den 19 juli 2016 antog kommissionen beslut C(2016) 4673 final om ett förfarande enligt artikel 101 [FEUF] och artikel 53 i EES-avtalet (ärende AT.39824 – Lastbilar). En sammanfattning av detta beslut offentliggjordes i *Europeiska unionens officiella tidning* den 6 april 2017 (EUT C 108, 2017, s. 6). Svarandena i det nationella målet ingår bland de personer som beslutet riktar sig till.
- 18 I detta beslut konstaterade kommissionen att femton lastbilstillverkare, däribland svarandena i det nationella målet, hade deltagit i en kartell vilken utgjorde en enda, fortlöpande överträdelse av artikel 101 FEUF och artikel 53 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet av den 2 maj 1992 (EGT L 1, 1994, s. 3), vilken bestod i hemlig samverkan om prissättning och höjningar av bruttopriset inom EES för medeltunga och tunga lastbilar.
- 19 Vad gäller svarandena i det nationella målet är det fastställt att de gjorde sig skyldiga till denna överträdelse under perioden från den 17 januari 1997 till den 18 januari 2011.
- 20 Den 25 mars 2019 ansökte kärandena i det nationella målet, efter att ha köpt lastbilar som kunde omfattas av det brott som var föremål för beslut C(2016) 4673 final, vid Juzgado de lo Mercantil no 7 de Barcelona (Barcelonas handelsdomstol nr 7, Spanien), som är den hänskjutande domstolen, med stöd av artikel 283a a i civilprocesslagen, om tillgång till den bevisning som innehades av svarandena i det nationella målet. Därvid gjorde de gällande att de behövde få tillgång till viss bevisning för att kunna kvantifiera den artificiella ökningen av priserna, bland annat för att kunna jämföra rekommenderade priser före, under och efter kartellperioden.
- 21 Vid förhandlingen vid den hänskjutande domstolen den 7 oktober 2019, och inom ramen för sina yttranden avseende en eventuell begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, gjorde svarandena i det nationella målet för sin del bland annat gällande att vissa av de begärda handlingarna skulle behöva tas fram just för det aktuella ändamålet och att en sådan skyldighet skulle innebära en orimlig börda för dem, som gick utöver ett enkelt ”föreläggande” att lämna ut bevis, vilket bland annat skulle strida mot proportionalitetsprincipen.
- 22 Enligt den hänskjutande domstolen framgår det såväl av bestämmelserna i direktiv 2014/104 som i civilprocesslagen, i dess lydelse enligt kungligt lagdekret 9/2017, om utlämnande av relevanta bevis, att den, på begäran av en part, kan förelägga käranden, svaranden eller en tredje part ”att lämna ut relevanta bevis som de förfogar över”.
- 23 I förevarande fall avser begäran om utlämnande av bevishandlingar som, såsom de har begärts, inte var befintliga vid tidpunkten för begäran. Det skulle således kräva att svarandena i det nationella målet utarbetade dessa handlingar, genom att sammanställa och klassificera uppgifter enligt de parametrar som svarandena i det nationella målet har fastställt. Enligt den hänskjutande domstolen är denna uppgift mer omfattande än att enbart söka efter och välja ut redan existerande handlingar, eller att helt enkelt ge klagandena i det nationella målet tillgång till samtliga berörda

uppgifter, genom konfidentiell behandling. Detta eftersom det är fråga om att i en ny handling, på ett digitalt medium eller annat lagringsmedium, samla information, kunskap eller uppgifter som innehas av den part till vilken begäran om utlämnande av bevis riktas.

- 24 Ordalydelsen i artikel 5.1 första stycket och skäl 14 i direktiv 2014/104 tyder emellertid på att den handling som begärs måste vara befintlig vid tidpunkten för begäran. I nämnda bestämmelser hänvisas det till ”relevanta bevis som de förfogar över” respektive ”bevis som enbart motparten ... har”, vilket enligt den hänskjutande domstolen bekräftar uppfattningen att den begärda handlingen måste vara befintlig vid tidpunkten för begäran och inte får upprättas till följd av denna. Denna uppfattning följer även av kravet på att den berörda begäran ska avse ”relevanta beviskategorier, som ska avgränsas så exakt och så snävt som möjligt på grundval av rimligen tillgängliga uppgifter i den utförliga motiveringen”, i enlighet med artikel 5.2 och skäl 16 i direktivet. Att handlingar som upprättats ex novo inte omfattas av de handlingar som kan begäras med stöd av artikel 5 i nämnda direktiv kan dessutom utläsas av den omständigheten att direktivet nämner utlämnande av eller tillgång till bevis, i detta fall skriftlig bevisning, men inte hänvisar till utlämnande av eller tillgång till information, kunskap eller uppgifter.
- 25 Den hänskjutande domstolen har i detta avseende uttryckt tvivel, eftersom den bedömer att vissa argument som åberopats till stöd för en mer extensiv tolkning skulle kunna vara välgrundade. Det skulle således kunna anses att en restriktiv tolkning av utlämnande av bevis äventyrar rätten till full ersättning för den skada som lidits. I direktiv 2014/104 tas dessutom utgifter och kostnader för utlämnande av bevis upp som en del av proportionalitetsprincipen i fråga om samtycket till sådant utlämnande, vilket skulle kunna innebära att den part från vilken bevisning begärs är skyldig att utföra ett arbete som kan medföra kostnader och som således kan gå utöver att enbart söka efter och överlämna redan befintliga handlingar.
- 26 Mot denna bakgrund har Juzgado de lo Mercantil no 7 de Barcelona (Barcelonas handelsdomstol nr 7) beslutat att vilandeförklara målet och att hänskjuta följande tolkningsfråga till domstolen för ett förhandsavgörande:

”Ska artikel 5.1 i [direktiv 2014/104] tolkas så, att utlämnande av relevanta bevis enbart avser redan befintliga handlingar som svaranden eller tredje part förfogar över, eller, tvärtom, så, att artikel 5.1 också inbegriper en möjlighet till utlämnande av handlingar som den part till vilken begäran om information ställs måste upprätta ex novo, genom sammanställning eller klassificering av information, kunskap eller uppgifter som denna har i sin besittning?”

Prövning av tolkningsfrågan

Tillämpligheten i tiden av artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104

- 27 Domstolen erinrar inledningsvis om att direktiv 2014/104, vad gäller tillämpningen i tiden (*ratione temporis*), innehåller en särskild bestämmelse som uttryckligen fastställer villkoren för tillämpningen i tiden av materiella och inte materiella bestämmelser i direktivet (dom av den 22 juni 2022, Volvo och DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punkt 35 och där angiven rättspraxis).
- 28 Det ska särskilt påpekas att det av artikel 22.1 i direktiv 2014/104 framgår att medlemsstaterna ska säkerställa att de nationella bestämmelser som antas i enlighet med artikel 21 i samma direktiv, i syfte att följa de materiella bestämmelserna i direktivet, inte ska tillämpas retroaktivt.

- 29 Vidare ska medlemsstaterna, enligt artikel 22.2 i direktiv 2014/104, säkerställa att ingen nationell bestämmelse utöver de bestämmelser som avses i artikel 22.1 i detta direktiv ska tillämpas på skadeståndstalan som väckts vid en nationell domstol före den 26 december 2014, vilket är det datum då nämnda direktiv antogs.
- 30 För att fastställa huruvida bestämmelserna i direktiv 2014/104 är tillämpliga i tiden ska det därmed, till att börja med, fastställas om den aktuella bestämmelsen är en materiell bestämmelse eller inte, varvid denna fråga, i avsaknad av en hänvisning i artikel 22 i detta direktiv till nationell rätt, ska bedömas mot bakgrund av unionsrätten och inte mot bakgrund av tillämplig nationell rätt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 juni 2022, Volvo och DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punkterna 38 och 39).
- 31 För det första ska det i detta avseende påpekas att syftet med artikel 5.1 första stycket i nämnda direktiv är att ge de nationella domstolarna möjlighet att ålägga svaranden eller tredje part att, under vissa villkor, lämna ut relevant bevisning som de förfogar över.
- 32 Genom att ålägga medlemsstaterna att ge dessa domstolar särskilda befogenheter vid prövningen av tvister om ersättning för skada som lidits till följd av överträdelser av konkurrensrätten, syftar denna bestämmelse till att råda bot på den informationsasymmetri som i princip kännetecknar dessa tvister till nackdel för den skadelidande, såsom det erinras om i skäl 47 i direktiv 2014/104, och som gör det svårare för denna person att erhålla information som är nödvändig för att väcka skadeståndstalan (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 juni 2022, Volvo och DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punkterna 55 och 83).
- 33 För det andra konstaterar domstolen att eftersom artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104 just har till syfte att göra det möjligt för käranden i sådana tvister att kompensera för det informationsunderskott som han eller hon har, leder denna bestämmelse visserligen till att den parten, när denne vänder sig till den nationella domstolen, får fördelar som han eller hon inte hade. Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 57 i sitt förslag till avgörande avser syftet med artikel 5.1 första stycket emellertid endast de processuella åtgärder som är tillämpliga vid de nationella domstolarna, vilka ger dessa särskilda befogenheter i syfte att fastställa de faktiska omständigheter som parterna har åberopat i mål som avser skadeståndstalan för sådana överträdelser, och påverkar således inte direkt dessa parters rättsliga ställning, eftersom denna bestämmelse inte avser de rekvisit som ska vara uppfyllda för att det ska föreligga utomobligatoriskt skadeståndsansvar.
- 34 I synnerhet förefaller inte artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104 fastställa några nya materiella skyldigheter för någon av parterna i denna typ av tvister, vilket skulle ha gjort det möjligt att betrakta denna bestämmelse som en materiell bestämmelse, i den mening som avses i artikel 22.1 i detta direktiv (se, analogt, dom av den 22 juni 2022, Volvo och DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punkt 83).
- 35 Domstolen finner således att artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104 inte ingår bland de materiella bestämmelserna i detta direktiv, i den mening som avses i artikel 22.1 i direktivet, och att den följaktligen ingår bland de andra bestämmelser som avses i artikel 22.2 i direktivet, eftersom den, i det avseendet, är en processuell bestämmelse.

36 Eftersom talan i det nationella målet väcktes den 25 mars 2019, det vill säga efter den 26 december 2014 och efter det att direktiv 2014/104 hade införlivats med den spanska rättsordningen, är artikel 5.1 första stycket i detta direktiv tillämpligt i tiden (*ratione temporis*) på en sådan talan enligt artikel 22.2 i direktivet, vilket innebär att det finns anledning att besvara den hänskjutande domstolens fråga i sak.

Prövning i sak

- 37 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104 ska tolkas så, att uppgiften i denna bestämmelse om utlämnande av relevanta bevis som svaranden eller tredje part förfogar endast avser befintliga handlingar i deras besittning eller även sådana handlingar som den part till vilken begäran om utlämnande av bevis ställs måste upprätta ex novo, genom sammanställning eller klassificering av information, kunskap eller uppgifter som denna har i sin besittning.
- 38 Vad gäller räckvidden av uttrycket ”som de förfogar över” i artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104, ska enligt domstolens fasta praxis inte bara lydelsen i den unionsbestämmelse som ska tolkas beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som bestämmelsen ingår i (dom av den 28 april 2022, Nikopolis AD Istrum 2010 och Agro – eko 2013, C-160/21 och C-217/21, EU:C:2022:315, punkt 30 och där angiven rättspraxis).
- 39 För det första föranleder ordalydelsen i denna bestämmelse slutsatsen att den, såsom den hänskjutande domstolen har påpekat och såsom anges i punkt 24 ovan, i fråga om en begäran från käranden till den berörda nationella domstolen om utlämnande av bevis, endast avser redan befintliga bevis.
- 40 Vad för det andra gäller det sammanhang i vilket artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104 ingår, ska till att börja med definitionen av begreppet bevis i artikel 2 led 13 i direktivet beaktas. Räckvidden av detta begrepp villkorar nämligen vad svaranden eller tredje part ”förfogar över”, i den mening som avses i den förstnämnda bestämmelsen.
- 41 Begreppet bevis definieras i artikel 2 led 13 i direktiv 2014/104 som ”alla former av bevismaterial som får läggas fram för den nationella domstol där talan väckts, särskilt handlingar och alla andra föremål som innehåller information, oberoende av lagringsmedium”. Förutom att ordet bevis i sig är ett allmänt ord, talar denna definition, vad gäller den typ av bevisning som den nationella domstolen kan begära utlämnande av, för att begreppet bevis i artikel 5.1 första stycket i direktivet ska ges en vid innebörd. Det görs i denna definition ingen skillnad beroende på om de bevis som det begärs utlämnande av redan är befintliga eller inte. Härav följer att de bevis som avses i sistnämnda bestämmelse inte nödvändigtvis motsvarar redan befintliga ”handlingar”, såsom den hänskjutande domstolen har antytt i sin tolkningsfråga.
- 42 Denna slutsats stöds av skälen 28 och 39 i direktiv 2014/104, i vilka det talas om ”bevis som finns oberoende av en konkurrensmyndighets förfaranden” respektive ”annan bevisning än den som [den som begått överträdelsen] förfogar över”, ”till exempel bevis som redan erhållits under förfarandet eller bevisning som innehas av andra parter eller tredje parter”. I dessa skäl erinras det sålunda om att den berörda bevisningen kan vara av olika slag, särskilt vad gäller de personer som innehar den.

- 43 Det ska vidare noteras att artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104 består av två meningar. Enligt den första meningen kan en nationell domstol, på begäran av en kärande som har lagt fram en utförlig motivering med ”rimligen tillgängliga fakta och bevis” som är tillräckliga för att styrka rimligheten i hans eller hennes skadeståndsanspråk, förelägga svaranden eller en tredje part att lämna ut ”relevanta bevis som de förfogar över”, på de villkor som anges i kapitel II i detta direktiv med rubriken ”Utlämnande av bevis”. Enligt den andra meningen ska svaranden kunna begära att denna domstol förelägger käranden eller en tredje part att lämna ut ”relevanta bevis”. Det är viktigt att notera att ordalydelsen skiljer sig åt mellan den första och den andra meningen i artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104, så till vida att uttrycket ”som de förfogar över” endast förekommer i den första meningen.
- 44 Skäl 14 i direktiv 2014/104 är särskilt upplysande när det gäller *ratio legis* för dessa två meningar, eftersom det där anges att ”[d]et ... ofta enbart [är] motparten eller tredje part som har de bevis som krävs för att styrka en skadeståndstalan, medan käranden ofta inte har tillräcklig kännedom om eller tillgång till dem”. Av denna anledning kan inte ”strikt rättsliga krav ställ[a]s på att kärandena redan när talan väcks ska lämna detaljerade upplysningar om alla sakförhållanden och lägga fram exakt angiven styrkande bevisning” eftersom det skulle utgöra ett oskäligt hinder för ett effektivt utövande av den rätt till ersättning som garanteras i EUF-fördraget.
- 45 Genom att hänvisa till bevis som svaranden eller tredje part ”förfogar över” har unionslagstiftaren följaktligen framför allt uttalat sig om de faktiska omständigheterna, för att illustrera den informationsasymmetri som den avser att avhjälpa, såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 72 i sitt förslag till avgörande. Detta är också förklaringen till att orden ”förfogar över” inte upprepas i den andra meningen i artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104. Eftersom den andra meningen avser en begäran om utlämnande av bevis vilken framställts av svaranden och ”käranden ofta inte har tillräcklig kännedom om eller tillgång till” ”de bevis som krävs”, skulle det nämligen ha varit motsägelsefullt att anta att käranden ”förfogade över” denna bevisning. Detta är för övrigt anledningen till att det i denna bestämmelse endast krävs att käranden ska lägga fram ”rimligen tillgängliga ... bevis som är tillräckliga”, mot bakgrund av att denna person i allmänhet enbart förfogar över ett fåtal uppgifter när vederbörande väcker skadeståndstalan.
- 46 Vad gäller det sista ska det påpekas att även om det i skäl 15 i direktiv 2014/104, på nytt, erinras om att artikel 5.1 första stycket i direktivet tillkommit mot bakgrund av att konkurrensrättsliga tvister kännetecknas av informationsasymmetri mellan de berörda parterna, anges det dels att, för att lösa en sådan svårighet, bör en rätt ”säkerställas” för käranden ”att få tillgång till sådana bevis som är relevanta för deras anspråk, utan att de behöver precisera vilka delar av bevismaterialet det rör sig om”, dels att ”dessa medel också [bör] vara tillgängliga för svaranden i skadeståndsmål så att dessa kan begära att dessa kärande lämnar ut bevisning”.
- 47 Det framgår således av detta skäl att unionslagstiftaren, såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 76 och i fotnot 27 i sitt förslag till avgörande, har betonat att ”ett begärt bevis är relevant om det är relevant för ett visst skadeståndsanspråk”, vilket är av yttersta vikt för den berörda nationella domstolen för att den på ett ändamålsenligt sätt ska kunna ta ställning till den begäran om utlämnande av bevis som har framställts, med iakttagande av principen om likställdhet i processen för parterna i den tvist som anhängiggjorts vid den.

- 48 På samma sätt, men ännu tydligare, anges i skäl 16 i direktiv 2014/104 att det är nödvändigt att den nationella domstol vid vilken talan har väckts ”utfärda[r] ett föreläggande om att specificerad bevisning eller specificerade beviskategorier” ska lämnas ut. Dessa bör kunna identifieras med hänvisning till gemensamma drag i deras grundläggande beståndsdelar, exempelvis, i fråga om handlingar, ”den tidsperiod under vilken de har upprättats”.
- 49 En läsning av dessa skäl klargör således lydelsen av artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104 och visar att hänvisningen i denna bestämmelse till relevant bevisning som svaranden eller tredje part förfogar över, såsom det erinras om i punkt 44 ovan, endast återspeglar den omständigheten att dessa faktiskt ”ofta” förfogar över sådana bevis, vilka såsom det erinras om i föregående punkt, i allmänhet kan samlas i ”beviskategorier” eller endast avser ”delar av bevismaterialet”. Med andra ord syftar användningen av orden ”som de förfogar över” till att redogöra för en faktisk situation som unionslagstiftaren har för avsikt att avhjälpa.
- 50 Vidare bekräftas denna bedömning av lydelsen av artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104 sedd mot bakgrund av punkterna 2 och 3 i denna artikel. I nämnda punkt 2 anges att begäran om utlämnande av bevis ska vara specifik, medan det i nämnda punkt 3 i samma artikel erinras om att proportionalitetsprincipen är tillämplig på detta område.
- 51 I artikel 5.2 i direktiv 2014/104 krävs sålunda att de nationella domstolarna begränsar utlämnandet av bevis till ”närmare angiven bevisning, eller relevanta beviskategorier, som ska avgränsas så exakt och så snävt som möjligt på grundval av rimligen tillgängliga uppgifter i den utförliga motiveringen”.
- 52 I artikel 5.3 b i direktivet föreskrivs att de nationella domstolar vid vilka talan har väckts, för att begränsa ”utlämnandet av bevis till vad som är proportionellt”, är skyldiga att beakta bland annat ”omfattningen av och kostnaderna för utlämnandet av bevis, särskilt för eventuella berörda tredje parter, inbegripet för att förebygga icke-specificerade sökningar efter information som sannolikt inte är relevant för parterna i förfarandet”.
- 53 En sådan bestämmelse förutsätter, underförstått men nödvändigtvis, att kostnaden för att utlämna bevis i ett visst fall kraftigt kan överstiga kostnaden för att enbart lämna ut fysiska medier, särskilt handlingar, som svaranden eller tredje part förfogar över.
- 54 För det tredje ska det prövas huruvida denna bedömning är förenlig med syftet med artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104.
- 55 Det ska erinras om att unionslagstiftaren, när den antog direktiv 2014/104, utgick från att det, för att säkerställa att artiklarna 101 och 102 FEUF iaktogs fullt ut, inte var tillräckligt att kampen mot konkurrensbegränsande beteenden bedrevs på offentligt initiativ, det vill säga av kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna, samt att det var viktigt att underlätta möjligheterna till privat tillämpning vilken bidrar till förverkligandet av detta mål, såsom framgår av skäl 6 i direktivet.
- 56 Privat deltagande i arbetet med att påföra ekonomiska sanktioner för konkurrensbegränsande beteenden, och följaktligen även i arbetet med att förebygga sådana beteenden, är önskvärt eftersom det inte bara är ägnat att avhjälpa den direkta skada som personen i fråga påstår sig ha lidit, utan även indirekta skador på strukturen och funktionen hos marknaden, vilken inte har kunnat bli fullt ekonomiskt effektiv, särskilt till förmån för de berörda konsumenterna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 oktober 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punkt 36).

- 57 För att göra det möjligt att använda sig av sådana förfaranden och samtidigt förhindra missbruk av dem, görs i direktiv 2014/104 en avvägning mellan ”alla parter och berörda tredje parter rättmätiga intressen”, enligt lydelsen i artikel 5.3 i direktivet.
- 58 Unionslagstiftaren har i detta avseende, bland annat i artikel 6.5 i direktivet, varit noga med att bevara kommissionens och de nationella konkurrensmyndigheternas befogenheter, genom att se till att deras skyldighet att lämna ut bevis, eller motsvarande skyldighet för företag som berörs av en av deras utredningar, inte inskränker dessa befogenheter.
- 59 För att uppnå det mål som anges i punkt 55 ovan krävs det att verktyg används vilka avhjälp informationssymmetrin mellan parterna i tvisten, eftersom den som gjort sig skyldig till överträdelsen per definition vet vad denne har gjort och vad denne, i förekommande fall, har klandrats för och känner till de bevis som i ett sådant fall har kunnat användas av kommissionen eller den berörda nationella konkurrensmyndigheten för att styrka vederbörandes deltagande i ett konkurrensbegränsande beteende som strider mot artiklarna 101 och 102 FEUF, medan den skadelidande inte förfogar över dessa bevis.
- 60 Det är mot bakgrund av dessa överväganden avseende syftet med artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104 som denna bestämmelse ska tolkas.
- 61 För det första ska det noteras att, sett ur ett praktiskt perspektiv, tillmötesgå sökandens begäran inte helt när han eller hon endast erhåller obearbetade handlingar, eventuellt i ett mycket stort antal. Det är tvärtom nödvändigt att tillämpa denna bestämmelse på ett effektivt sätt för att ge de skadelidande parterna verktyg som kan kompensera informationssymmetrin mellan parterna i tvisten.
- 62 För det andra innebär ett utslutande av möjligheten att begära utlämnande av handlingar eller annan bevisning som den part som begäran är riktad till måste upprätta ex novo, i vissa fall, att hinder skapas vilka försvårar privat tillämpning av unionens konkurrensregler, trots att, såsom framgår av punkt 55 ovan, det främsta syftet med direktiv 2014/104, som illustreras av skäl 6 i direktivet, är att underlätta denna tillämpning.
- 63 En sådan tolkning kan inte ifrågasättas med motiveringen att den skulle rubba jämvikten mellan sökandens intresse av att erhålla de relevanta uppgifterna i sin sak och intresset hos den person som åläggs att lämna ut dessa uppgifter att skyddas mot ”ospecificerade eftersökningar”, såsom de beskrivs i skäl 23 i detta direktiv, och en orimlig börda i detta avseende.
- 64 Det framgår nämligen av bland annat artikel 5.2 och 5.3 i direktiv 2014/104 att unionslagstiftaren har inrättat en mekanism för att väga de berörda intressena mot varandra under noggrann prövning av de nationella domstolar vid vilka talan väckts, vilka, såsom framgår av punkterna 51 och 52 ovan, ska göra en sträng prövning av den begäran som framställts, vad gäller den begärda bevisningens relevans, sambandet mellan denna bevisning och den framställda skadeståndstalan samt av huruvida bevisningen är tillräckligt preciserad och proportionerlig. Det ankommer således på dessa domstolar att bedöma huruvida en begäran om utlämnande av bevis som behöver upprättas ex novo på grundval av redan befintlig bevisning som svaranden eller tredje part förfogar över, till exempel med hänsyn till att begäran är orimlig eller alltför generell, innebär en oproportionerlig börda för svaranden eller berörd tredje part, oavsett om det rör sig om de kostnader eller den arbetsbörda som denna begäran medför.

- 65 Med hänsyn till de befogenheter som kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna har i fråga om inspektioner och utlämnande av handlingar, kan det inte bli fråga om att överföra de principer som är tillämpliga på kampen mot konkurrensbegränsande beteenden på offentligt initiativ, på motsvarande kamp på privat initiativ.
- 66 Med hänsyn till de kriterier som det erinras om i punkterna 51 och 52 ovan, och vars iakttagande de nationella domstolarna ska säkerställa, kan tolkningen av artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104 likväl inte leda till att svarandena i det nationella målet träder i kändenas ställe vad gäller deras uppgift att visa förekomsten och omfattningen av den skada som de har lidit. Detta resonemang gäller i än högre grad i förfaranden där kommissionen eller en nationell konkurrensmyndighet inte tidigare har vidtagit sanktionsåtgärder mot något rättsstridigt handlande.
- 67 Såsom det erinras om i skäl 53 i direktivet ska bestämmelserna i direktivet dessutom genomföras i överensstämmelse med de grundläggande rättigheterna och de principer som fastställs i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.
- 68 I detta sammanhang ska domstolarna således, med tillämpning av proportionalitetsprincipen, beakta huruvida arbetsbördan och kostnaden för att upprätta fysiska medier, i synnerhet handlingar, ex novo är adekvata och beakta samtliga omständigheter i det aktuella målet, i synnerhet mot bakgrund av de kriterier som anges i artikel 5.3 a–c i nämnda direktiv, såsom den period för vilken utlämnande av bevis begärs.
- 69 Av det ovan anförda följer att tolkningsfrågan ska besvaras på följande sätt. Artikel 5.1 första stycket i direktiv 2014/104 ska tolkas så, att uppgiften i denna bestämmelse om utlämnande av relevanta bevis som svaranden eller tredje part förfogar över även avser sådana handlingar som den part, till vilken begäran om utlämnande av bevis ställs, måste upprätta ex novo, genom sammanställning eller klassificering av information, kunskap eller uppgifter som denna har i sin besittning, varvid kravet i artikel 5.2 och 5.3 i detta direktiv på att de berörda nationella domstolarna ska begränsa utlämnandet av bevis till vad som är relevant, proportionerligt och nödvändigt, med beaktande av denna parts rättmätiga intressen och grundläggande rättigheter, måste iakttas.

Rättegångskostnader

- 70 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

Artikel 5.1 första stycket i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/104/EU av den 26 november 2014 om vissa regler som styr skadeståndstalan enligt nationell rätt för överträdelser av medlemsstaternas och Europeiska unionens konkurrensrättsliga bestämmelser,

ska tolkas så,

att uppgiften i denna bestämmelse om utlämnande av relevanta bevis som svaranden eller tredje part förfogar över även avser sådana handlingar som den part, till vilken begäran om utlämnande av bevis ställs, måste upprätta ex novo, genom sammanställning eller klassificering av information, kunskap eller uppgifter som denna har i sin besittning, varvid kravet i artikel 5.2 och 5.3 i detta direktiv på att de berörda nationella domstolarna ska begränsa utlämnandet av bevis till vad som är relevant, proportionerligt och nödvändigt, med beaktande av denna parts rättmätiga intressen och grundläggande rättigheter, måste iakttas.

Underskrifter